

DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2025.01.047>Ровенчак І. І.
Греськів М. С.

0000-0002-1286-4581

Перхач О. Р.

0000-0001-5702-9048

Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів

Суспільно-географічні аспекти еміграції з України до Німеччини

УДК 911.1:314.215.4-054.73(=161.2)(430)(045)

Стаття присвячена дослідженню геопросторової організації міграцій з України до Німеччини. Розглянуто динаміку міграцій, віково-статеву структуру мігрантів з України протягом 2022–2023 рр., тобто після початку повномасштабного російського вторгнення. Простежено геопросторові особливості розселення українських мігрантів і міграційне навантаження у розрізі крайсів (повітів) — одних із найменших одиниць адміністративного поділу Німеччини.

Ключові слова: міграція, динаміка міграцій, структура міграцій, міграційне навантаження, емігранти з України.

Актуальність теми дослідження

Німеччина є однією із країн, де міграційні процеси нині є найбільш поширеними, що пояснюється не лише її членством в Європейському Союзі (ЄС), а й високим рівнем економічного розвитку, можливістю працевлаштування, високою оплачуваністю праці, сформованій системі інтеграції мігрантів у німецьке суспільство та іншими факторами. Міграція з України до Німеччини в останні роки набула більшої масштабності, ніж раніше. Однією з основних причин цього є повномасштабна агресія росії проти України, що розпочалась 24 лютого 2022 р. Показним є той факт, що серед європейських країн найбільше біженців з України наразі зареєстровано у Польщі (1 391 344 особи) та Німеччині (1 003 029 осіб) [1].

Відповідно до даних управління Верховного комісара у справах із біженців (УВКБ) ООН та Євростату, Німеччина й раніше була однією

з лідерів країн ЄС за кількістю звернень українців щодо надання притулку з 2015 по 2020 роки (4570 звернень у 2015 р., 2390 — у 2016 р., 1090 — у 2017 р. та 460 — у 2020 р.) [2].

Стан вивчення питання

Міграційний обмін населенням є одним із головних складників глобалізації, формування транснаціональних ринків праці, створення єдиного культурного, освітнього, мовного простору, долучення представників різних культур і народів до результатів цивілізаційного прогресу. На відміну від міграцій XVII–XIX ст., спрямованих переважно в один бік (із країн Старого Світу до Америки, Австралії, Нової Зеландії), сучасні набули різноспрямованого характеру. Людина не просто живе та працює не у країні свого походження, а упродовж життя може декілька разів змінювати країну проживання. Прогнозується, що у майбутньому обсяги міжнародного

Цитування:

Ровенчак І. І., Греськів М. С., Перхач О. Р. Суспільно-географічні аспекти еміграції з України до Німеччини. *Український географічний журнал*. 2025. № 1 (129). С. 47–52. DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2025.01.047>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2025.

Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

міграційного обміну населенням зростатимуть, а тривалість перебування мігранта в одній країні скорочуватиметься [3].

В останній час в Україні швидкими темпами відбувається скорочення кількості населення. На думку провідної вченої-демографіни, директорки Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України Е. Лібанової: «Ми не можемо нічого протиставити міграційному впливу населення. Проте ми маємо ініціювати і мотивувати людей повертатися» [4].

Дослідження міграцій загалом посідає важливе місце у проблематиці української суспільної географії. З географії міграцій виконані цікаві дослідження, зокрема й дисертаційні роботи та монографії. Провідні фахівці з географії міграцій В. Джаман і С. Санталова вважають, що міграції населення є віддзеркаленням актуальних соціально-економічних процесів у державі, й тому наразі важко передбачити, як міграційні процеси розвиватимуться у найближчій перспективі, але, найімовірніше, це залежатиме від особливостей перебігу воєнних подій на теренах України [5, с. 38]. Особливого значення набувають дослідження з географії міграцій в умовах російсько-української війни.

У останні роки ця проблематика починає вивчатись зокрема представниками Львівської суспільно-географічної школи. На міжнародній науково-практичній конференції «Географічна освіта і наука: виклики і поступ», присвяченій 140-річчю географії у Львівському університеті була навіть сформована окрема секція «Проблеми міграції населення в умовах війни».

Із доповідями виступили вчені: Ю. Борсук [6], І. Ванда, Л. Котик [7], М. Влах [8], І. Гудзеляк [9], В. Миرونюк [10], А. Михайлюк, І. Ровенчак [11], О. Назарчук, Я. Івах [12]. Дослідження, які стосуються географії українських мігрантів за кордоном, є вкрай малопоширеними.

Виклад основного матеріалу

Внаслідок загарбницької війни росії проти України відбулось помітне зростання імміграції, порівняно з попередніми роками. За цей період (2022–2023 рр.) було зареєстровано близько 1 млн 98 тис. емігрантів з України до Німеччини. Це у сім разів більше, ніж у першому півріччі 2021 р. (134 тис. осіб). Від'ємне сальдо міграції з України до Німеччини у 2022 р. склало 960 тис. осіб. Наймасштабніша міграція з України до Німеччини відбувалася з березня до травня 2022 р. (у березні — 431 тис. осіб, в квітні — 198 тис. осіб) і від серпня 2022 р. почала стабільно знижуватись [13]. Отже, громадяни України стали другою за чисельністю групою іноземного населення в Німеччині після громадян Туреччини (1,6 %, або 1,33 млн осіб) [13].

Структура емігрантів з України в 2022 р. відмічалась значною часткою жінок, а також великим числом молоді та осіб середнього віку. Приблизно 34 % прибулих у цьому році були молодшими за 18 років. Особи у віці від 18 до 60 років склали близько 55 % від загальної кількості. Імміграція людей віком 60 років і старше становила всього близько 11 % від загальної кількості іммігрантів. У 2022 р. найбільшу частку іммігрантів становили жінки — 63 % (рис. 1).

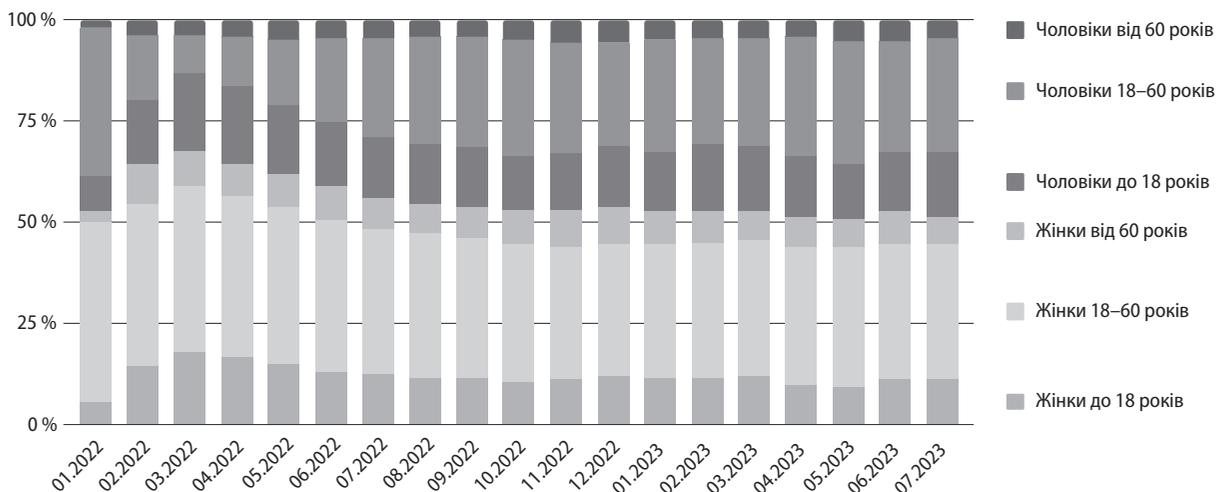

Рис. 1. Статеві-віковий склад мігрантів з України до Німеччини (2022–2023 рр.) [13]

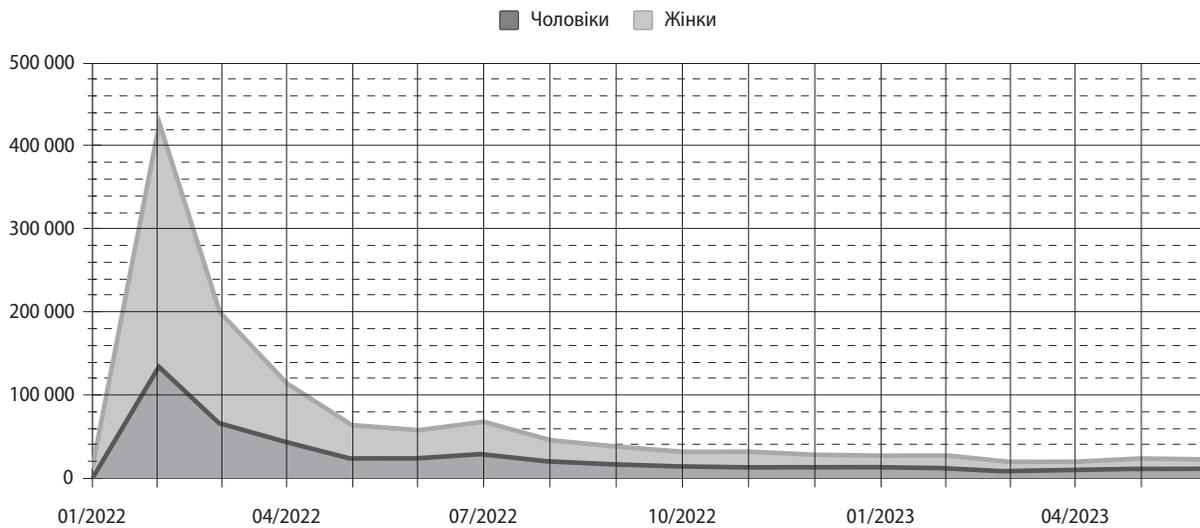

Рис. 2. Еміграція з України до Німеччини (осіб, за статтю) [13]

Згідно з попередніми результатами спеціального оцінювання міграційної статистики, у липні 2023 р. у Німеччині було зареєстровано близько 21 тис. іммігрантів з України (станом на червень 2023 р. — 23 тис. осіб). 53 % прибулих (майже 11 тис. осіб) становили жінки (рис. 2) [14].

Крім високого рівня еміграції з України, також зростає кількість людей, які переїжджають до України, починаючи з травня 2022 р. У 2022 р. з Німеччини в Україну було

зареєстровано 139 тис. виїздів. Як виїзди, так і прибуття в 2022 р. в разі перевищили рівень попереднього року. Так, у 2021 р. з України було зареєстровано близько 13 тис. прибуттів і 6 тис. виїздів [13].

У жовтні 2022 р. найбільше емігрантів з України проживало у найнаселеніших федеральних землях Німеччини: землі Північний Рейн-Вестфалія (210 тис. осіб), Баварії (152 тис. осіб), Баден-Вюртемберзі (135 тис. осіб) і Нижній Саксонії (105 тис. осіб).

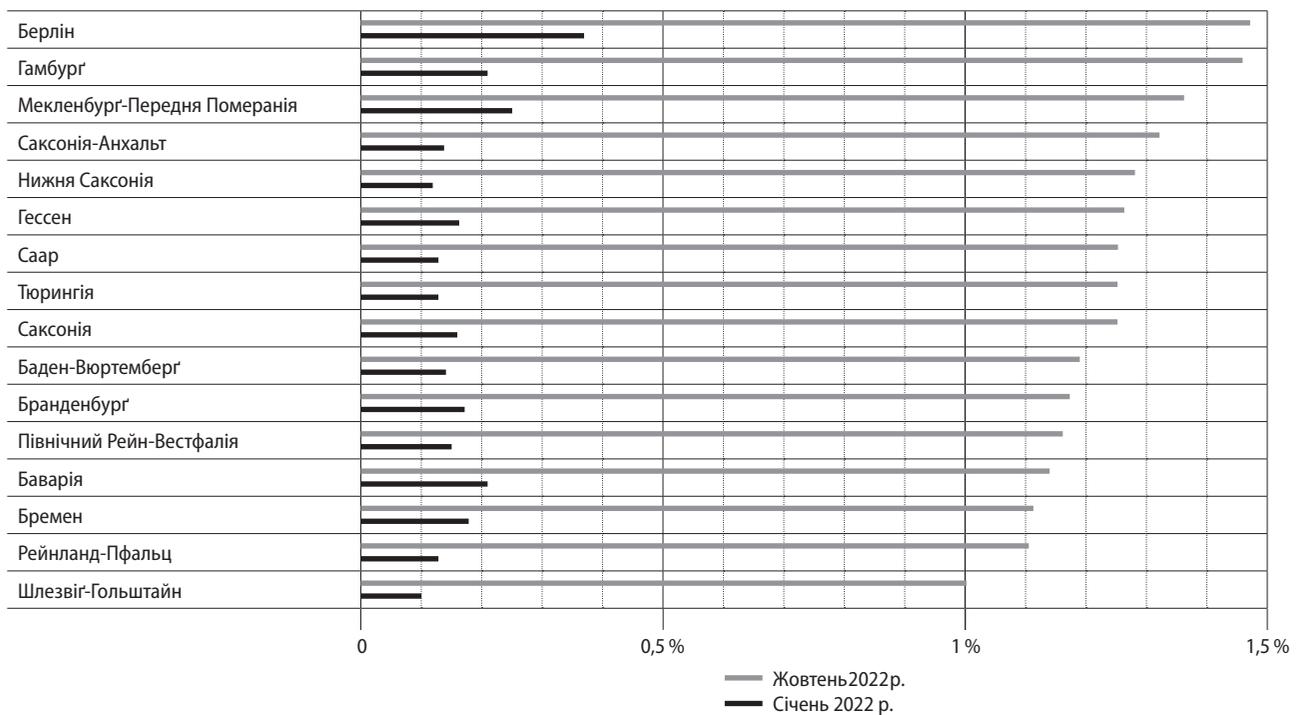

Рис. 3. Розселення мігрантів з України федеральними землями Німеччини (%) [13]

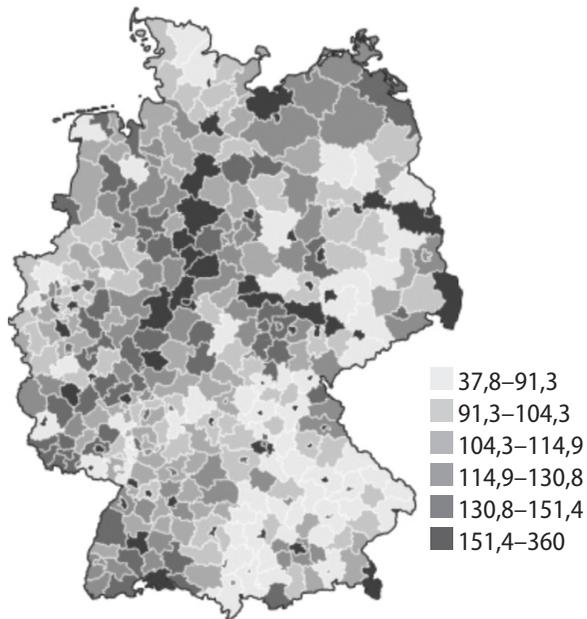

Рис. 4. Міграційне навантаження за кількістю мігрантів з України (на 10 тис. місцевого населення) [14]

Якщо розглянути частку емігрантів з України у загальній чисельності населення кожної окремої федеральної землі (міграційне навантаження), то постає інша картина: найбільше українців проживало в Берліні та Гамбурзі (майже 1,5 %). Найменша кількість мігрантів проживала у Шлезвіг-Гольштейні (1,0 %), а також у землях Рейнланд-Пфальц і Бремен (1,1 %).

За даними федерального відомства з питань міграції, земля Північний Рейн-Вестфалія приймає близько 21 % емігрантів з України, які прибули до Німеччини (рис. 3) [13].

Як видно з рис. 4, найбільше міграційне навантаження за чисельністю мігрантів з України на 10 тис. осіб місцевого населення було на крайньому сході, крайньому півдні та в північно-центральної частині Німеччини (від 151 до 360 осіб). Найменше міграційне навантаження фіксується на крайньому заході, південному сході та крайній півночі (від 37 до 92 осіб).

Найчисельнішим за кількістю мігрантів з України на 10 тис. місцевого населення в розрізі крайсів (повітів/районів) є Берхтесгаден (293,6 осіб/10 тис. місцевого нас.), а найменшим — Арвайлер (37,8 осіб). Водночас щодо федеральних земель спостерігається така тенденція: найбільша частка — в Гамбурзі, Берліні, Мекленбург-Передній Померанії, Нижній Саксонії та Гессені (рис. 4).

Висновки

У результаті цієї короткої наукової розвідки можемо зробити висновок, що найбільших масштабів потік еміграції з України до Німеччини набув після початку нового етапу російсько-української війни — повномасштабного вторгнення, що розпочалось 24 лютого 2022 р. Власне пік еміграції припав на березень 2022 р. (431 тис. осіб). Більше половини (55 %) від загальної кількості мігрантів прибулих в 2022 р. склали особи працездатного віку (18–60 років). Також помічено, що в жовтні 2022 р. найбільше емігрантів з України проживало в найгустонаселеніших федеральних землях Німеччини — Північний Рейн-Вестфалія (210 тис. осіб), Баварія (152 тис. осіб) і Баден-Вюртемберг (135 тис. осіб).

З'ясовано, що міграційне навантаження за часткою українців у загальній чисельності населення федеральних земель є найбільшим у Берліні та Гамбурзі (1,5 %), а найменше — у Шлезвіг-Гольштейні (1,0 %) і Рейнланд-Пфальці і Бремені (1,1 %). Міграційне навантаження за чисельністю мігрантів з України на 10 тис. місцевого населення спостерігається на крайньому сході та крайньому півдні, а також у північно-центральної частинах Німеччини. Пояснення виявленим географічним особливостям розселення мігрантів з України в Німеччині автори планують отримати в результатах подальших досліджень.

Література [References]

1. Simakhova, A., Tserkovnyi, I. (2022). Migration processes in Ukraine during the war: social aspect. *Economics, Management and Administration*, 4(102), 61–64. [In Ukrainian].
[Сімахова А. О., Церковний І. О. Міграційні процеси в Україні в умовах війни: соціальний аспект. *Економіка, управління та адміністрування*, 4(102), С. 61–64.]. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2022-4\(102\)-61-64](https://doi.org/10.26642/ema-2022-4(102)-61-64)
2. United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). Representation in Ukraine. URL: <https://www.unhcr.org/ua/en/publications>

3. Representation in Ukraine Libanova, E. M. (2018). External labor migration of Ukrainians: scope, causes, consequences/ Demography and social economy. No. 2. P. 11–26. [In Ukrainian].
[Л і б а н о в а Е. М. Зовнішні трудові міграції українців: масштаби, причини, наслідки. Демографія та соціальна економіка. 2018. № 2. С. 11–26.] URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dse_2018_2_3
4. In 2033, the population of Ukraine will be about 35 million — Libanova. Ukrinform, 09/19/2023. [In Ukrainian].
[У 2033 році населення України становитиме близько 35 мільйонів — Лібанова. Укрінформ, 19.09.2023.] URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3763296-u-2033-roci-naseleenna-ukraini-stanovitime-blizko-35-miljoniv-libanova.html>
5. Dzhaman, V. O., Santalova, S. O. (2023). Migration processes. Formation and development of the settlement network of Ukraine (cartographic analysis). Ed. L. G. Rudenko. Kyiv: Institute of Geography of the National Academy of Sciences of Ukraine. P. 34–39, 47. [In Ukrainian].
[Дж а м а н В. О., С а н т а л о в а С. О. Міграційні процеси. У: Формування і розвиток мережі поселень України (картографічний аналіз). За ред. Л. Г. Руденка. К.: Ін-т географії НАН України, 2023. С. 34–39, 47].
6. Borsuk, Yu. (2023). Migration flows by railway transport during the martial law in Ukraine. Geographical education and science: challenges and progress. *Mater. international science and practice conf., dedicate 140th anniversary of geography at Lviv University*. Lviv. P. 242–252 [In Ukrainian].
[Б о р с у к Ю. Міграційні потоки залізничним транспортом під час воєнного стану в Україні. Географічна освіта та наука : виклики і поступ. *Матер. міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 140-річчю географії у Львівському університеті*. Львів, 2023. С. 242–252].
7. Vanda, I., Kotyk, L. (2023). Internally displaced persons as a challenge to the development of Lviv region: spatial aspects. Geographical education and science: challenges and progress. *Mater. international science and practice conf., dedicate. 140th anniversary of geography at Lviv University*. Lviv. P. 268–273. [In Ukrainian].
[В а н д а І., К о т и к Л. Внутрішньо переміщені особи як виклик розвитку Львівської області: просторові аспекти. Географічна освіта та наука: виклики і поступ. *Матер. міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 140-річчю географії у Львівському університеті*. Львів, 2023. С. 268–273.]
8. Vlach, M. (2023). Geographical profile of internal forced resettlement in Ukraine as a result of military actions. Geographical education and science: challenges and progress. *Mater. international science and practice conf., dedicate. 140th anniversary of geography at Lviv University*. Lviv. P. 252–257. [In Ukrainian].
[В л а х М. Географічний профіль внутрішнього вимушеного переселення в Україні як наслідок воєнних дій. Географічна освіта та наука: виклики і поступ. *Матер. міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 140-річчю географії у Львівському університеті*. Львів, 2023. С. 252–257.]
9. Hudzeljak, I. (2023). Geography of internally displaced persons in the Lviv region. Geographical education and science: challenges and progress. *Mater. international science and practice conf., dedicate. 140th anniversary of geography at Lviv University*. Lviv. P. 257–260. [In Ukrainian].
[Г у д з е л я к І. Географія внутрішньо переміщених осіб у Львівській області. Географічна освіта та наука: виклики і поступ. *Матер. міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 140-річчю географії у Львівському університеті*. Львів, 2023. С. 257–260.]
10. Myronjuk, V. (2023). Socio-legal aspects of migrations of the population of Ukraine during the war to European countries. Geographical education and science: challenges and progress. *Mater. international science and practice conf., dedicate. 140th anniversary of geography at Lviv University*. Lviv. P. 243–247. [In Ukrainian].
[М и р о н ю к В. Соціально-правові аспекти міграцій населення України в умовах війни до держав Європи. Географічна освіта та наука: виклики і поступ. *Матер. міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 140-річчю географії у Львівському університеті*. Львів, 2023. С. 243–247.]
11. Mykhailiuk, A., Rovenchak, I. (2023). Geospatial trends of population return to Ukraine during Russian-Ukrainian war 2022–2023. Geographical education and science: challenges and progress. *Mater. international science and practice conf., dedicate. 140th anniversary of geography in Lviv university*. Lviv. P. 238–243. [In Ukrainian].
[М и х а й л ю к А., Р о в е н ч а к І. Геопросторові тенденції повернення населення в Україну під час російсько-української війни 2022–2023 рр. Географічна освіта та наука: виклики і поступ. *Матер. міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 140-річчю географії у Львівському університеті*. Львів, 2023. С. 238–243.]
12. Nazarchuk, O., Ivah, Ya. (2023). Socio-geographical aspects of the post-war development of Ukraine in the light migration processes. Geographical education and science: challenges and progress. *Mater. international science and practice conf., dedicate. 140th anniversary of geography at Lviv University*. Lviv, P. 265–268. [In Ukrainian].
[Н а з а р ч у к О., І в а х Я. Суспільно-географічні аспекти повоєнного розвитку України у світлі міграційних процесів. Географічна освіта та наука: виклики і поступ. *Матер. міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 140-річчю географії у Львівському університеті*. Львів, 2023. С. 265–268.]

13. Startseite. Presse. 1,1 Millionen Zuzüge von Menschen aus der Ukraine im Jahr 2022. URL: https://www.destatis.de/DE/Presse/Pressemitteilungen/2023/02/PD23_N010_12411.html
14. Startseite. Starker Zuwachs an ukrainischen Staatsbürgern seit Ende Februar 2022. URL: https://www.destatis.de/DE/Im-Fokus/Ukraine/Gesellschaft/_inhalt.html
15. Glucroft, W., Witting, V. Flucht aus der Ukraine: Städte in Deutschland am Limit. Deutsche Welle. 30.10.2022. URL: <https://www.dw.com/de/flucht-aus-der-ukraine-st%C3%A4dte-in-deutschland-am-limit/a-63585744>

Стаття надійшла до редакції 10.03.2024

Rovenchak, I. I.
Hreskiv, M. S.

 0000-0002-1286-4581

Perkhach, O. R.

 0000-0001-5702-9048

Lviv Ivan Franko National University, Lviv

Socio-Geographic Aspects of Emigration from Ukraine to Germany

UDC 911.1:314.215.4-054.73(=161.2)](430)(045)

The article studies the geospatial organization of Ukrainian migrations to Germany. The relevance of the research topic is substantiated. Geographical studies of migrations in Ukraine were not a priority before. The start of a full-scale Russian-Ukrainian war in 2022 stimulated geographical studies of migrations. However, until now, there have been practically no works related to the geography of Ukrainian migrants abroad. In 2022, 1.1 million immigrants from Ukraine arrived in Germany. Ukrainians became Germany's second-largest foreign population group after Turks (1.3 million people). Emigration from Ukraine is characterized by a high presence of women, numerous young people, and middle-aged people. In October 2022, most Ukrainians lived in the most densely populated federal states of North Rhine-Westphalia (210,000 people), Bavaria (152,000 people), Baden-Württemberg (135,000 people), and Lower Saxony (105,000 people). The migration load (according to the share of Ukrainians in the total population of the federal state) is the highest in Berlin and Hamburg at 1.5% each and the lowest in Schleswig-Holstein (1.0 %). The most significant migration load (regarding the number of Ukrainian migrants per 10,000 local population) is in Germany's far east, far south, and north-central parts (151–360). The lowest load is in the extreme west, southeast, and north (37–92). Berchtesgadener (293.6) has the most significant number of Ukrainian migrants per 10,000 local population in terms of krais (counties or districts), and Ahreweiler (37.8) is the smallest. The article includes four graphs and charts, as well as a map.

Keywords: migration, migration dynamics, migration structure, migration load, emigrants from Ukraine.

For citation:

Rovenchak, I. I., Hreskiv, M. S., & Perkhach, O. R. (2025). Socio-Geographic Aspects of Emigration from Ukraine to Germany. *Ukrainian Geographical Journal*. No. 1(129): 47–52. [In Ukrainian] DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2025.01.047>

Copyright © 2025 Publishing House *Akademperydyka* of the National Academy of Sciences of Ukraine.

The article is published under the open access license CC BY-NC-ND license
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>